

6.49x10.73	1/3	עמוד 1	הארץ - כותרת	06/12/2022	84101053-2
הפתוחה למדא עיון - הוצאה לאור של האוניברסיטה הפתוח - 25790					

צילום: אוסף מיתר/האוסף על שם פריצקר/הספרייה הלאומית

"היינו שליטים בעיר": צאצאי המתנחלים הראשונים נזכרים

בליל הסדר ב-1968 חידשו חברי "המטה להחזקת השטחים" את היישוב היהודי בחברון, ובתוך כך טבעו את המונח "מתנחלים". עם המבוגרים באו עשרות ילדים ונערים, ועם 21 מהם שוחחה הסר-ציולוגית ד"ר עמלי שחף יותר מ-50 שנים אחר כך. הם סיפרו לה על האידיאולוגיה שינקו אז מהוריהם ("צריך שיקרה משהו בתוך הניצחון הזה"), על תחור-שת האופוריה שהיתה באוויר ("הערכים נכנעו, אז לא פחדנו") ועל ילדותם בעיר כשסביבם כלי נשק.

עופר אדרת, עמוד 8

26.42×26.72	2/3	עמוד 8	כותרת	06/12/2022	84101054-3
הפתוחהלמדא עיון - הוצאה לאור של האוניברסיטה הפתוח - 25790					

ילדי המתנחלים הראשונים, המעבר לחברון היה "כמו לגור בירח"

מחקר חדש מתעד את זיכרונותיהם של ילדי דור המייסדים ביישוב היהודי בעיר ומתאר איך הם ראו בעצמם חלוצים, נאחזו באברהם אבינו ובהרצל לשם צידוק, והרגישו באופוריה כבעלי הבית

עופר אדרת

לפני 55 שנה, בחנוכה של שנת 1967, התקיימה פגישה מכרעת של גוף חדש שקם אחרי מלחמת ששת הימים, "המטה להחזקת השטחים". על הפרק עמדה שאלה מכרעת: מהי הדרך הטובה ביותר לחדש את היישוב היהודי הוותיק בחברון, שחריב במאורעות תרפ"ט עם הטיבחי שביצעו ערבים ביהודי העיר. המתדיינים תהו אם עליהם לחכות ולקבל אישור מהממשלה או שמא לעלות על הקרקע ולקבוע עובדות בשטח. כליל הסדר של 1968 הסתיימה ההתלבטות כשארוז את חפציהם והכריזו על היותם "קבוצת המתנחלים הראשונה הבאה לחדש את היישוב היהודי בחברון". לאחר מכן שיגרו לשר הביטחון משה דיין ברכת חג שמח, וחתמו עליה במילים "מתנחלי חברון".

שמותיהם של כמה מחברי הקבוצה היו ועודם מוכרים בציבור הרחב. משה לוינגר, חיים דרוקמן, ישראל הראל ובני קצובה. לצד המבוגרים היו גם כמה עשרות ילדים ונערים, שבאו להתיישב בחברון עם הוריהם ויצאו למסע ששינה את מסלול חייהם ואת פני החברה הישראלית, כפי שמציינת האנתרופולוגית והסוציולוגית ד"ר עמלי שחף, שכתבה באוניברסיטה העברית דוקטורט על זיכרונותיהם של ילדי הדור הראשון בחברון. באחרונה ראי תה העבודה אור בעיבוד לספר ששמו "ילדות במרחב רדיקלי – סיפורם של ילדי דור המייסדים בחברון", חלק מסדרת "ישראל לים" בהוצאת הספרים למדא עיון של האוניברסיטה הפתוחה ושל מכון בגין-וריון לחקר ישראל והציונות.

שחף נפגשה עם 21 מהילדים, שכיום הם כבר סבים וסבות. 14 נשים ושבעה גברים. רובם אנשי הציונות הדתית, שניים מקהילת חב"ד ושלושה חילונים. על הרגעים הראשונים סיפרה אחת הילדות של אז, כי אביה אמר ש"עובדים לעיר עם הרבה ערבים". אחותה הרגישה בטוחה,

"היינו כמו שליטים בעיר כשהגענו. הערכים נכנעו, אז לא פחדנו", סיפרה. ילדה ממשפחה אחרת נזכרה כי הוריה אמרו לה כי "לא מספיק שהיתה מלחמה. היה ניצחון גדול, וצריך שיקרה משהו בתוך הניצחון הזה". בין השאר, לדבריה, מילאה את קריאתו של בגין-וריון, שקרא לממשלה בראשות לוי אשכול ליישב מיד יהודים בעיר "כדי להבהיר לעולם את בעלותה על השטחים שהיו תמיד יהודיים ואבדו לה במלחמת העצמאות".

"היינו כמו שליטים בעיר", מספרת אחת הילדות, "הערבים נכנעו, אז לא פחדנו"

תחילה התיישבה הקבוצה במלון "פארק" המקומי. כמה שבועות אחר כך החליטה הממשלה להקים שכונה יהודית על גבעה שממזרח לעיר, וקבעה שעד אז יתגוררו המתנחלים במתחם בניין הממשל הצבאי של חברון. אחת הילדות ראתה באופן שלילי את המעבר שכפו עליה הוריה. "אמא שלי לא רצתה בשום אופן לעבור. אבא שלי נורא התעקש. זה היה כמו שאני אקח אותך עכשיו לירח", תיארה ממרחק השנים. "בשבי"לי זו היתה תחילה של מאסר (היום) יש לי ילדים... לא רק שלא עלה בדעתי לעשות להם מה שההורים שלי עשו, אלא להפך. נשמע לי הווי", אמרה. ילדים אחרים, לעומת זאת, הציגו הסברים אידיאולוגיים למעבר. "צריך ליישב את ארץ ישראל", הסבירה אחת הילדות. "זה היה בדם שלנו, כמו תינוק שיונק את החלב של אמא שלו ולא שואל שאלות", הוסיפה אחת רת. "דיברנו על זה שאנחנו נעשה דברים שחשובים לעם ישראל", אמרה ילדה אחרת, ועוד אחת הוסיפה: "אני זוכרת ערך של גאולה של ארץ ישראל ושאנחנו מוסרים את נפשנו על זה. זה הכי חשוב. כל השאר שולי".

רק ילד אחד הציג זווית אחרת. "התייחסתי למעבר של

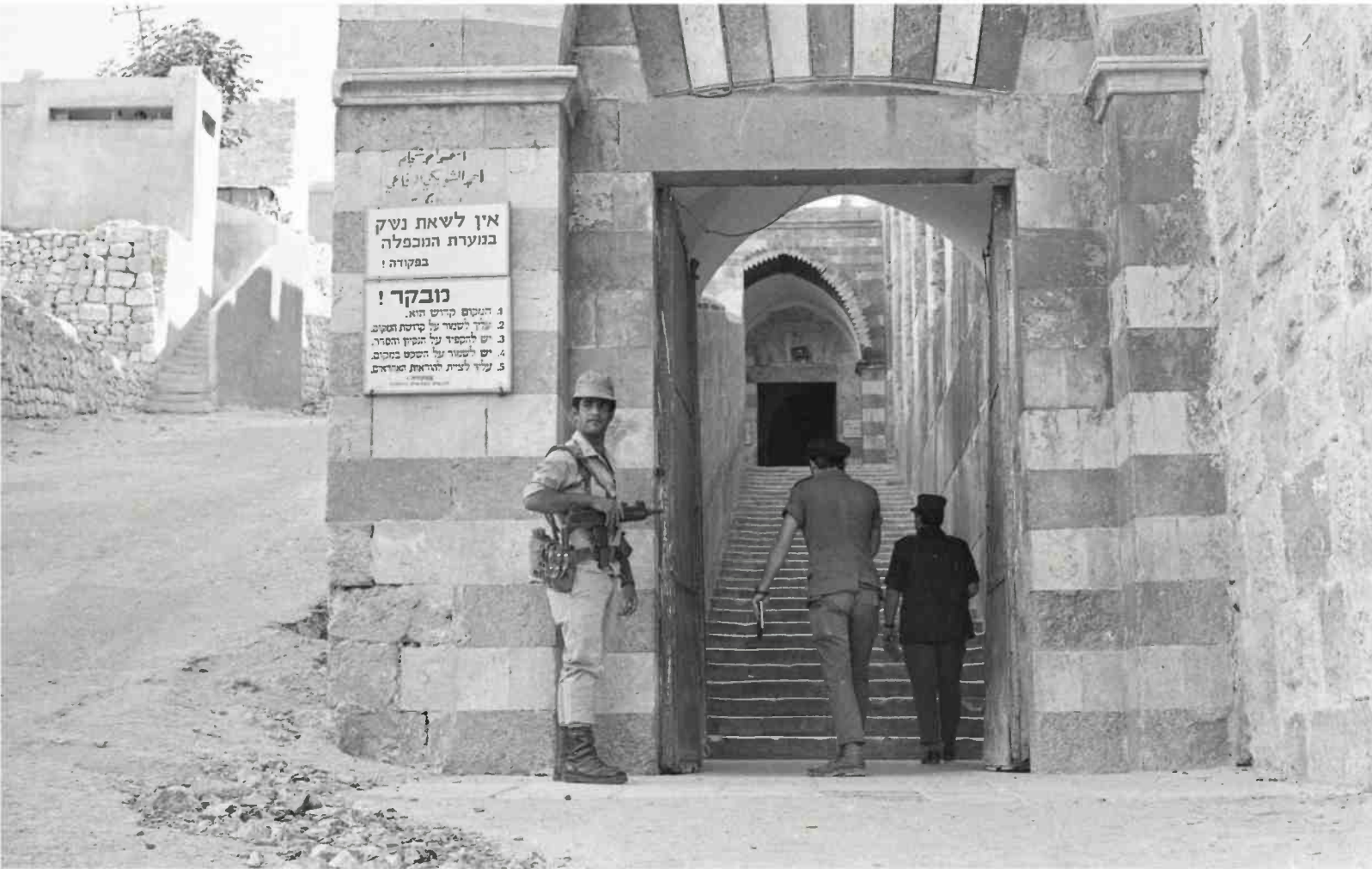

25.88x23.44	3/3	8	עמוד	הארץ - כותרת	06/12/2022	84101055-4
הפתוחה למדא עיון - הוצאה לאור של האוניברסיטה הפתוחה - 25790						

זוכרת אנשים עומדים עם ידיים למעלה נשענים על הקיר זה היה חלק מהרוטינה. היה לי קשה לראות", סיפרה אחת הילדות. "אמרתי לחייל שאני רוצה לראות מישו שנימציץ במאסה הוא לקח אותי, פתח דלת אחת וראינו מישו יושב. איזו מציצ" נות. חדירה לפרטיות. זה היה נר" רא מפחיד", סיפרה ילדה נוספת. "הייתי מרחמת עליהם נורא. זה לא רחמים, שהם באים מתוך מושכלות והכנה את העניין. זה רגש. זה היה לי מאוד קשה", סיפרה ילדה אחרת. לדבריה, כש" ראתה את משפחות האסירים באות לביקור "הייתי מרחמת על האמהות המסכנות", אמרה. אחת החוויות שזכרו הילדים של פעם תוארה כפי אחד מהם במילים "מחזה סוריאליסטי ברמות". במ" רכזה היה מתנחל שעלה על גג של אחד המבנים כשבידו תת" מקלע, ולאחר מכן "ירה כמו משוגע והתגלגל מצחוק".

מטבע הדברים, לצד העוינות והפחד נוצרו גם קשרים עם האוכלוסייה הערבית, שאז הסת" כמה בעשרות אלפים. "נוצר מין קשר מעבר לגדר. זה היה מוזר, כי מצד אחד ערבים היו אויב, תקפו אותנו וירו עלינו. מצד שני בכל זאת נוצרו יחסי שכנות כאלה", סיפרה. "זה מקום קיצוני ואמ" ביולוגי. היינו בידידות איתם. שיחקנו איתם בכל מיני משחקים של ערבים", סיפר ילד אחר.

55 שנים חלפו מאז. הרבה דם, ערב ויהודי, נשפך מאז בחרון, והיא שבה ועלתה לכותרות בשבועות האחרונים בהקשרים אלימים. היום גרים באזור העיר העתיקה של חברון כ-700 מתנ" חלים, והם חיים בלב אוכלוסייה פלסטינית שחיים בה כ-40 אלף איש. כולם נתונים לשליטה ביטחונית ישראלית. "המתנחלים נכנסו למקום כמבקרים והעמידו את כולנו לפ" ני עובדה. לא טוב, אבל כך קרה", אמר ב-1968 ראש הממשלה אשכול. "הפיכת ההתנהגות הזאת לשיטה, בכל עניין – קטן כגדול – תערער את עצם סמכות הממשל אם לא למעלה מזה".

ההתנחלות בחברון, ב-1968. ילד אחד תיאר את המעבר כהרפתקה צילום: אוסף מיתר, האוסף הלאומי לתצלומים על שם משפחת פריצק, הספרייה הלאומית

שפע כלכלי היה אידיאליסטי", הוסיפה אחרת. אחת הילדות ראתה במעשה שלהם מימוש של חזונו של הרצל. "אני זוכרת עצמי כילדה חושבת שכטוח יכתבו עלינו בספרי ההיסטוריה. שבעוד מאה שנה יספרו את הסיפור שלנו", אמרה. המבוגרים סיפרו לילדים על אנשי העלייה הראשונה שלקו במלריה. לדבריה, כאשר היתה ילדה גם היא חשה שהיא מוכנה "להקריב נפשות", ורא" תה את הקבוצה כ"ממשיכים את הדרך לא פחות".

ילדה אחרת זכרה שבכיתה ז' לקחו אותם לירות במטווח בגוש עציון. ילד אחד סיפר שהחיילים ששמרו עליהם נעטרו לבקשות הילדים, ואפשרו להם לראות את העצורים הפלסטינים. "אני

שלנו. לא פחדנו מכלום. אני לא זוכר דילמות, אני לא זוכר דיון. זה היה מובן מאלי, לחלוטין", הוסיף ילד אחר. אחת הילדות סיפרה ש"כדי להפחיד ערבים" נהגו הוריה להוציא קנה של רור בה מחלון המכונית בשעת נסיעה. "הרבה פעמים זה עור", אמרה. "לערבים היתה הרבה יראת כבוד מאיתנו. אפילו פחד", הוסיפה. בכמה מהריאיונות השוו הילדים של או את ההתנחלות לעלייה על הקרקע של הקי" בוצים בתחילת המאה שעברה. "זה היה מאוד דומה לקיבוצים. כמו שהקימו קיבוץ, ככה הקימו את ההתיישבות בחברון. קומר" נה, עבודה ציבורית, שמירות. החומריות לא עניינה אף אחד", סיפר אחד מהם. "היה אידיאל של פשטות וחלוציות. חוסר

ועוד ילדה אחת זכרה את הק" שר ההדוק שחשו ליהודי חב" רון שנרצחו ב-1929. "אמרו לנו שנקים קהילה חדשה במקום הקהילה שנרצחה ועזבה, שלאט לאט נחזיר את היהודים לבתים שהיו. כל ילד שבא לחברון מר" גיש שהבתים האלה שייכים לו. שאנחנו נחזיר את התפארת שא" בדה לחברון", סיפרה. כמה מהילדים של או נזכ" רו בתחושת הבעלות שנלוותה למעשה ההתנחלות. "היו דגלים בכל מקום, היתה אופוריה, תחר" שת כוח ובעל-ביתיות! למרות שהערבים היו שם מאות שנים, בעלי הבית האמיתיים הגיעו. לא באנו לדבר איתם ולעשות איתם פוצי-מוצי. אנחנו בעלי הבית ושישתקו וזהו", אמר אחד היל" דים. "היתה תחושה של ריבונות

גם אנחנו, הבנות, הצטרפנו אליהם", סיפרה אחת הילדות. "הם היו פותחים את הכדור וכותבים שם של מישו עם האבק שריפה. היה הרבה משחק סביב הנשק. הילדים היו עושים סליק", הוסיפה. רבים מהילדים נאחזו בקשר לאבות האומה. "אבא תמיד די" בר על הרעיון הגדול של ליישב את ארץ ישראל, שחברון היא עיר האבות, שדוד המלך מלך בה לפני ירושלים... בין אם הכנתי או לא הכנתי, הוא אמר 'אני מטעין פה מטען שימשיך הלאה'", סיפר אחד הילדים. ילדה אחרת סיפרה שהיא הרגישה כי היא מיישמת את "לך לך אל ארצך" של אברהם אבינו. "כמו שהאבות הלכו, ככה אנחנו הולכים", אמרה.

חברון כסוג של הרפתקה. לא ראיתי בזה אידיאולוגיה גדולה". הריאיונות עם הילדים חו" שפים מציאות חיים קיצונית, שבמסגרתה הם שיחקו בכדורי רובה ובתרמילים, חלפו על פני נגמ"שים בדרכם לגן הילדים, ומצאו בילוי בצפייה בעצירים פלסטינים. "אני זוכר שמצאנו אוצר רציני: כדורים של רובה מקלע 0.7 חדשים לגמרי. ממש נוצצים. זה היה אושר גדול", סיפר אחר מהם. "היינו מח" פשים כל הזמן כדורים יותר גדולים ויותר יקרים. היה נורא מעניין לחיות שם. חיינו במין הרמוניה עם חיילים של משמר הגבול", הוסיף. "פעם אספנו כדורים ושרפנו את האבק שריפה שלהם. ייצרנו לעצמנו כלי נשק מעץ", סיפר ילד אחר.